

MANUÁL

pro kurz

Politika zaměstnanosti a pracovního trhu

Tomáš Sirovátka

únor 2024

A. Úvod do předmětu

1. Anotace kurzu

Identifikace kurzu

VPLn8809

Kombinované magisterské studium studijního programu veřejná a sociální politika a lidské zdroje.

Rozsah a zařazení předmětu: jarní semestr

Vyučující: prof. PhDr. Tomáš Sirovátka, CSc. (garant kurzu), PhDr. Markéta Horáková, PhD., Mgr. Josef Horňáček, PhD.

FSS MU, Katedra sociální politiky a sociální práce, Joštova 10, 60200 Brno

Tel. 05 49496559, e-mail: sirovatk@fss.muni.cz; horakova@fss.muni.cz

Kreditová zátěž předmětu

Aktivity	Zátěž (strany, hodiny)	Kredity (podle doporučené kalkulace, nemusí odpovídat zátěži)
Konzultace a příprava	25 hod	1
Anglický text	350 35 hod	2.5 (texty dílem grafický aparát)
Český text	780 65 hod	3.5 (texty dílem grafický aparát)
Seminární práce	24-27 ns vč příloh 100 hod	3
Závěrečná zkouška	test + ústní příprava 50 hod	1
2 domácí úkoly	4 strany 25 hod	1
Celkem	300 hodin	12

Cíle předmětu

Seznámit posluchače s principy, cíli, nástroji a účinky politiky zaměstnanosti a politiky pracovního trhu. vést přitom posluchače k pochopení vazeb mezi ekonomickými a sociálními mechanismy, které ovlivňují funkce politiky pracovního trhu.

Seznámit posluchače s metodami analýzy pracovního trhu a politiky pracovního trhu, dále se zásadami tvorby a uplatňování opatření a projektů v oblasti zaměstnanosti.

2. Způsob studia a zakončení kurzu

Postup při samostatném studiu

Při studiu předmětu se studenti řídí manuálem a časovým rozvrhem studia. Postupují v těchto krocích:

- v manuálu si povšimnou cílů studia tématu, uvedení do tématu a kontrolních otázek
- takto orientováni studují předepsanou literaturu v předepsaných učebnicích a v čítance, případně doplňující doporučenou literaturu
Jako základní učebnice je využita monografie T. Sirovátka: Politika pracovního trhu (MU Brno). Další materiály jsou zařazeny do čítanky. Jejich výběr je podřízen požadavku, aby vhodně odpovídaly obsahu témat a kontrolním otázkám.
- po nastudování literatury odpovídají studenti na kontrolní otázky v manuálu a ověřují správnost odpovědí v literatuře, případně doplňují své znalosti dalším studiem.
Otázky jsou přímo vázány na téma a mají ověřit, nakolik studenti pochopili základní pojmy a obsah tématu.
- pokud jsou studenti schopni odpovědět kontrolní otázky, procvičují „aplikace“ v manuálu. Aplikace jsou myšlenková cvičení, respektive modelové situace, jež mají pomoci pochopit důležité souvislosti tématu s jinými tématy

Samostatné úkoly

V průběhu studia studenti plní domácí úkoly v termínech daných časovým rozvrhem.

- a) zpracují dva zkušební průběžné testy (charakter otázek v testu je blízký kontrolním otázkám, případně aplikacím uvedeným v manuálu)
- b) zpracují samostatnou domácí práci (zadání viz dále)

Zakončení předmětu:

Plnění průběžných domácích úkolů (seminární práce podle zadání, domácí cvičení, 2 písemné testy)
zkouška (písemná a ústní)

3. Zkrácený syllabus předmětu (témata) a literatura k tématům

Základní literatura červeně

I. Celkový rámec, cíle a strategie

1. Implikace pro politiku trhu práce vyplývající z teorie trhu práce

Sirovátka 1995, s. 3-30

Růst, konkurenceschopnost, zaměstnanost (Bílá kniha). Praha, Ústav mezinárodních vztahů, 1995, s. 9-20.

(předpokládá se znalost učebnice Samuleson, Nordhaus – Ekonomie, opakování vybraných témat).

2. Politika zaměstnanosti: makroekonomická regulace poptávky po práci

Sirovátka 1995, s. 31-35.

Růst, konkurenceschopnost, zaměstnanost (Bílá kniha). Praha, Ústav mezinárodních vztahů, 1995, s. 37-51.

3. Politika pracovního trhu

Sirovátka 1995, 36-42.

Růst, konkurenceschopnost, zaměstnanost (Bílá kniha). Praha, Ústav mezinárodních vztahů, 1995, 113-147.

Layard R. Nickell S., Jackman R.: The Unemployment Crisis. Oxford Univ. Press, 1995, s. 90-109.)

II. Pasivní a aktivní politika pracovního trhu

4. Kompenzace příjmu v nezaměstnanosti a rozbor schémat kompenzace příjmu v nezaměstnanosti

Sirovátka 1995, 43-60.

Zákon č. 435/2004 Sb., par. 1 – 66

Clasen J., Clegg, D. 'Regulating the risk of unemployment. National adaptations to post-industrial labour markets in Europe'. Oxford University Press 2011, chapter 1 Unemployment protection and labour market change: towards triple integration (pp. 1-12).

Tomáš Sirovátka and Ondřej Hora Czech Republic: activation, diversification and marginalization in Clasen J., Clegg, D. 'Regulating the risk of unemployment. National adaptations to post-industrial labour markets in Europe'. Oxford University Press 2011.

Popis systémů podpor v nezaměstnanosti

<http://www.missoc.org/MISSOC/INFORMATIONBASE/COMPARATIVETABLES/MISSOCDATABASE/comparativeTableSearch.jsp>

5. Vývoj aktivní politiky pracovního trhu

Sirovátka 1995, 61-70.

Sirovátka, T., Žižlavský, M. 2002. „Český trh práce v druhé polovině devadesátých let.“

Politická ekonomie L (3): 419-436.

Sirovátka, T., Horáková, M., Horák, P. 2014. Česká politika zaměstnanosti v době krize a po krizi. MUNIpress, Albert.

Horák, P. 2014. Role lokálních projektů v české politice zaměstnanosti. Brno: MUNIpress. S. 1-67, 145-153.

6. Aktivní politika pracovního trhu - zásady a typy opatření

Sirovátka 1995, 71-105.

Bonoli, G. 2011. Active Labour Market Policy in a Changing Economic Context. In Clasen, J.; Clegg, D. (eds.) Regulating the Risk of Unemployment. National Adaptations to Post-industrial Labour Markets in Europe. Oxford: University Press (318-332)

Berkel, R.; Graaf, W.; Sirovátka, T. (eds.). 2012. Governance of the Activation policies in Europe. International Journal of Sociology and Social Policy. Volume 32, No 5/6, s. 260-285

European Employment Strategy, Integrated Guidelines 2010.

OECD 2012. Employment Outlook. Chapter 1: Waiting for the Recovery: OECD Labour Markets in the Wake of the Crisis, Chapter 2: What Makes Labour Markets Resilient During Recession?, viz www.oecd.org (doporučeno)

SIROVÁTKA, Tomáš a Henk SPIES. A new perspective on activating young people. In Sirovátka, T. and H. Spies. Effective interventions for unemployed young people in Europe. Oxon a New York: Routledge, 2018. s. 10-28. (doporučeno)

Finn D., Blackmore M. 2001. Aktivizace očima klientů a terenních pracovníků, s. 285 – 302. in OECD Opatření na trhu práce a veřejné služby zaměstnanosti. OECD a MPSV ČR. Doporučeno

OECD 2007. Activating the Unemployed: What Countries Do? Doporučeno.

7. Politika pracovního trhu v České republice a její specifika

Sirovátka 1995, 144-158.

SIROVÁTKA, Tomáš. When workfare fails: post-crisis activation reform in the Czech Republic. International Journal of Sociology and Social Policy, Emerald, 2016, roč. 36, 1-2, s. 86-101.

Sirovátka, T. Czechia: political experimentation or incremental reforms? ch. 11 in S. Theodoropoulou (ed) 2018. Labour Market Policies in The Era of Pervasive Austerity. A European Perspective. Bristol, Chicago: Policy Press, pp.253-276.

Hora, O., Sirovátka, T. (2023). *Do individualised projects help integrate the long-term unemployed and disadvantaged people? Lessons from the Czech Republic, International journal of social welfare. [Do individualised projects help integrate the long-term unemployed and disadvantaged people? Lessons from the Czech Republic - Hora - International Journal of Social Welfare - Wiley Online Library](#)*

Sirovátka, T., Rákoczyová, M. 2021. Front-line work in activation and targeting of re-

qualification programmes: lessons from the Czech Republic. European Journal of Social Work, online

Strategie Evropa 2030. (Národní program reform, zejména část zaměstnanost). Doporučeno Sirovátka, T., Rákoczyová, M. Aktivní politika zaměstnanosti v druhé polovině devadesátých let. In: Sociální politika, 2001, č. 11. Doporučeno

Zákon č. 435/2004 Sb., par. 67-84, 104-120

Sirovátka, T. and J. Winkler (2011), "Governance of activation policies in the Czech Republic: uncoordinated transformation", in van Berkel, R., de Graaf, W. and T. Sirovátka (eds) Governance of activation policies in Europe, Palgrave, pp 173-194. Doporučeno

8. Perspektivy vývoje politiky zaměstnanosti a politiky pracovního trhu

Sirovátka 1995, 129-144.

O. Hora, M. Horáková, T. Sirovátka Diversity of youth policy regimes and early job insecurity – towards an integrated approach, chapter 7, in Youth unemployment and job insecurity in Europe: Problems, risk factors and policies, Edited by Bjørn Hvinden, Jacqueline O'Reilly, Tomàs Sirovátka, Mi Ah Schøyen & Christer Hyggen, Edward Elgar, 2019.

SIROVÁTKA, Tomáš a Henk SPIES. A new perspective on activating young people. In Sirovátka, T. and H. Spies. Effective interventions for unemployed young people in Europe. Oxon a New York: Routledge, 2018. s. 10-28.

European Employment Strategy (materiál Evropské komise z r. 2003, 2005, 2008, 2010). (www.europa.eu.int), Strategie Evropa 2020, Doporučeno

OECD 2012. Employment Outlook. Chapter 1: Waiting for the Recovery: OECD Labour Markets in the Wake of the Crisis, Chapter 2: What Makes Labour Markets Resilient During Recession?, viz www.oecd.org Doporučeno

Sirovátka T. 2005. "Individuální přístup a strategie aktivace v politice na trhu práce v České republice." Sociální práce, 1, 41-55. Doporučeno

III. Účinky politiky a jejich hodnocení

9. Účinky politiky pracovního trhu

Sirovátka 1995, 105-119.

Calmfors L. Active Labour Market Policy and Unemployment. A Framework for the Analysis of Crucial Design Features. Paris, OECD 1994.

Nicaise I. et al. „Pitfalls and Dilemmas in Labour Market Policies for Disadvantaged Groups and How to Avoid Them.“ European Journal of Social Policy 1995, 5: 199-217.

Brown, A. J. G., & Koettl, J. (2015). Active labour market Programmes: Employment gain or

fiscal drain? Bonn, Germany: The Institute for the Study of Labor (IZA).
<https://doi.org/10.1186/s40172-015-0025-5>

W. de Graaf, T. Sirovátka 2012. Governance reforms and their impacts on the effects of activation policies International Journal of Sociology and Social Policy, 32, 5/6: 353-363.

DeKonning J. 2001. Jak lze zefektivnit programy aktivní politiky? S. 303 – 326 in OECD: Opatření na trhu práce a veřejné služby zaměstnanosti. OECD a MPSV ČR. Doporučeno

OECD 2005. Employment Outlook. Chapter 4: Labour Market Programmes and Activation Strategy: Evaluating the Impacts, Chapter 5: Managing Performance, viz www.oecd.org
Doporučeno

10. Analýza účinků politiky pracovního trhu

Sirovátka 1995, 119-128.

Hora, O. , Rákoczyová, M. a Sirovátka, T. 2022 (eds.). Aktivní politika zaměstnanosti se zaměřením na znevýhodněné a dlouhodobě nezaměstnané v České republice v období pandemie covidu-19, Praha: RILSA. [vz 525.pdf \(vupsv.cz\)](#)

Zhodnocení krátkodobých a střednědobých dopadů vybraných programů APZ realizovaných v roce 2014 s důrazem na situaci dlouhodobě nezaměstnaných / Ondřej Hora, Miroslav Suchanec, Markéta Horáková, Miroslava Rákoczyová, Tomáš Sirovátka - Praha: [VÚPSV, v.v.i., Výzkumné centrum Brno, 2018.](#)

Hora, O., Sirovátka, T. 2020 Why targeting matters: The apprenticeship program for youth in the Czech Republic, Social Policy and Administration, 54 (7): 1198-1214

4. Seznam studijních materiálů

Učebnice

Sirovátka T.: Politika pracovního trhu, MU v Brně, 1995.

Další materiály (červeně zvýrazněny klíčové – hlavní povinné texty):

Samuelson, P. A., Nordhaus, W. D.: Ekonomie: doporučeno kapitoly Nezaměstnanost, Inflace, nezaměstnanost a inflace, povinně heslo Okunův zákon a hospodářský cyklus. 1991 (1. vydání).

Růst, konkurenceschopnost, zaměstnanost (Bílá kniha). Praha, Ústav mezinárodních vztahů, 1995.

Layard R. Nickell S., Jackman R.: The Unemployment Crisis. Oxford Univ. Press, 1995, s. 90-109.

Zákon č. 435/2004 Sb., par. 1 – 66

Clasen J., Clegg, D. 'Regulating the risk of unemployment. National adaptations to post-industrial labour markets in Europe'. Oxford University Press 2011, chapter 1 Unemployment protection and labour market change: towards triple integration (pp. 1-12).

Tomáš Sirovátka and Ondřej Hora Czech Republic: activation, diversification and marginalization in Clasen J., Clegg, D. 'Regulating the risk of unemployment. National adaptations to post-industrial labour markets in Europe'. Oxford University Press 2011.

Popis systémů podpor v nezaměstnanosti

<http://www.missoc.org/MISSOC/INFORMATIONBASE/COMPARATIVETABLES/MISSOCDATABASE/comparativeTableSearch.jsp>

Sirovátka, T., Žižlavský, M. 2002. „Český trh práce v druhé polovině devadesátých let.“ Politická ekonomie L (3): 419-436.

Bonoli, G. 2011. Active Labour Market Policy in a Changing Economic Context. In Clasen, J.; Clegg, D. (eds.) Regulating the Risk of Unemployment. National Adaptations to Post-industrial Labour Markets in Europe. Oxford: University Press (318-332)

Berke, R.; Graaf, W.; Sirovátka, T. (eds.). 2012. Governance of the Activation policies in Europe. International Journal of Sociology and Social Policy. Volume 32, No 5/6, s. 260-285

European Employment Strategy, Integrated Guidelines 2010.

OECD 2012. Employment Outlook. Chapter 1: Waiting for the Recovery: OECD Labour Markets in the Wake of the Crisis, Chapter 2: What Makes Labour Markets Resilient During Recession?, viz www.oecd.org (doporučeno)

Finn D., Blackmore M. 2001. Aktivizace očima klientů a terenních pracovníků, s. 285 – 302. in OECD Opatření na trhu práce a veřejné služby zaměstnanosti. OECD a MPSV ČR. Doporučeno

OECD 2007. Activating the Unemployed: What Countries Do? Doporučeno.

Sirovátka, T., Horáková, M., Horák, P. 2014. Česká politika zaměstnanosti v době krize a po krizi. MUNIpress, Albert.

Horák, P. 2014. Role lokálních projektů v české politice zaměstnanosti. Brno: MUNIpress. S. 1-67, 145-153.

SIROVÁTKA, Tomáš. When workfare fails: post-crisis activation reform in the Czech Republic. International Journal of Sociology and Social Policy, Emerald, 2016, roč. 36, 1-2, s. 86-101.

Sirovátka, T. Czechia: political experimentation or incremental reforms? ch. 11 in S. Theodoropoulou (ed) 2018. Labour Market Policies in The Era of Pervasive Austerity. A European Perspective. Bristol, Chicago: Policy Press, pp.253-276.

Sirovátka, T., Rákoczyová, M. 2021. Front-line work in activation and targeting of re-qualification programmes: lessons from the Czech Republic. European Journal of Social Work, online

Strategie Evropa 2020. (Národní program reform, zejména část zaměstnanost). Doporučeno

*Sirovátka, T., Rákoczyová, M. Aktivní politika zaměstnanosti v druhé polovině devadesátých let. In: Sociální politika, 2001, č. 11. Doporučeno
Zákon č. 435/2004 Sb., par. 67-84, 104-120*

Sirovátka, T. and J. Winkler (2011), "Governance of activation policies in the Czech Republic: uncoordinated transformation", in van Berkel, R., de Graaf, W. and T. Sirovátka (eds) Governance of activation policies in Europe, Palgrave, pp 173-194. Doporučeno

O. Hora, M. Horáková, T. Sirovátka Diversity of youth policy regimes and early job insecurity – towards an integrated approach, chapter 7, in Youth unemployment and job insecurity in Europe: Problems, risk factors and policies, Edited by Bjørn Hvinden, Jacqueline O'Reilly, Tomàs Sirovátka, Mi Ah Schøyen & Christer Hyggen, Edward Elgar, 2019.

SIROVÁTKA, Tomáš a Henk SPIES. A new perspective on activating young people. In Sirovátka, T. and H. Spies. Effective interventions for unemployed young people in Europe. Oxon a New York: Routledge, 2018. s. 10-28.

European Employment Strategy, Strategie Evropa 2030, Doporučeno

OECD 2012. Employment Outlook. Chapter 1: Waiting for the Recovery: OECD Labour Markets in the Wake of the Crisis, Chapter 2: What Makes Labour Markets Resilient During Recession?, viz www.oecd.org Doporučeno

Sirovátka T. 2005. "Individuální přístup a strategie aktivace v politice na trhu práce v České republice." Sociální práce, 1, 41-55. Doporučeno

Calmfors L. Active Labour Market Policy and Unemployment. A Framework for the Analysis of Crucial Design Features. Paris, OECD 1994.

Nicaise I. et al. „Pitfalls and Dilemmas in Labour Market Policies for Disadvantaged Groups and How to Avoid Them.“ European Journal of Social Policy 1995, 5: 199-217.

Brown, A. J. G., & Koettl, J. (2015). Active labour market Programmes: Employment gain or fiscal drain? Bonn, Germany: The Institute for the Study of Labor (IZA).

<https://doi.org/10.1186/s40172-015-0025-5>

W. de Graaf, T. Sirovátka 2012. Governance reforms and their impacts on the effects of activation policies International Journal of Sociology and Social Policy, 32, 5/6: 353-363.

DeKonning J. 2001. Jak lze zefektivnit programy aktivní politiky? S. 303 – 326 in OECD: Opatření na trhu práce a veřejné služby zaměstnanosti. OECD a MPSV ČR. Doporučeno

OECD 2005. Employment Outlook. Chapter 4: Labour Market Programmes and Activation Strategie: Evaluating the Impacts, Chapter 5: Managing Performance, viz www.oecd.org Doporučeno

Zhodnocení krátkodobých a střednědobých dopadů vybraných programů APZ realizovaných v roce 2014 s důrazem na situaci dlouhodobě nezaměstnaných / Ondřej Hora, Miroslav Suchanec, Markéta Horáková, Miroslava Rákoczyová, Tomáš Sirovátka - Praha: VÚPSV, v.v.i., Výzkumné centrum Brno, 2018.

Hora, O., Sirovátka, T. 2020 Why targeting matters: The apprenticeship program for youth in the Czech Republic, Social Policy and Administration, 54 (7): 1198-1214

Hora, O. , Rákoczyová, M. a Sirovátka, T. 2022 (eds.). Aktivní politika zaměstnanosti se zaměřením na znevýhodněné a dlouhodobě nezaměstnané v České republice v období pandemie covidu-19, Praha: RILSA. vz [525.pdf \(vupsv.cz\)](https://vupsv.cz)

B. Průvodce studenta jednotlivými tématy

Červeně zvýrazněny základní kontrolní otázky

1. Implikace pro politiku trhu práce vyplývající z teorie

Uvedení

Předpokládá se, že si student zopakuje ekonomické mechanismy pracovního trhu podle učebnice Ekonomie (Samuleson, Nordhaus). Zvláště významná je teorie hospodářského cyklu, vazby mezi reálným, potenciálním produktem a zaměstnaností (nezaměstnaností) – Okunův zákon, vazby mezi inflací a nezaměstnaností – krátkodobá a dlouhodobá Phillipsova křivka, koncept přirozené míry nezaměstnanosti.

Obsah tématu: Neoliberální teorie a deregulace, protiinflační strategie. Neokeynesiánská teorie a regulace agregátní poptávky. Institucionální teorie a regulace pracovního trhu. Segmentace pracovního trhu a strategie vhodné pro různé segmenty. Problém strukturálního přizpůsobení a zaměstnatelnost pracovní síly.

Kontrolní otázky

1. Vysvětlete, jaká doporučení pro politiku zaměstnanosti vyplývají z (neo)keynesiánské teorie a proč.
2. Vysvětlete, jaká doporučení pro politiku zaměstnanosti vyplývají z (neo)klasické teorie a proč.
3. Vysvětlete, z čeho vzniká cyklická, strukturální a frikční nezaměstnanost a jaká opatření jsou vhodná k jejich eliminaci.
4. Co je to hystereze trhu práce a jak se projevuje? Jak s ní souvisí strukturální nezaměstnanost, jak s ní souvisí dlouhodobá nezaměstnanost?
5. Jak souvisí zaměstnatelnost pracovní síly, hystereze trhu práce a inflace?
6. Vysvětlete koncept segmentace trhu práce a jeho důsledky pro nezaměstnanost a hysterezi trhu práce.

Aplikace

Proveďte rozbor základních výchozích tezí Bílé knihy. Které to jsou?

O jaké teoretické koncepty a hypotézy se tato doporučení opírají?

Nakolik jsou tyto hypotézy platné pro Českou republiku?

2. Politika zaměstnanosti: makroekonomická regulace poptávky po práci

Uvedení

V rámci hospodářské politiky jsou tradičně definovány základní národohospodářské cíle: růst, zaměstnanost, nízká míra inflace, rovnováha obchodní bilance. Jejich současné dosažení se stává v rámci moderních ekonomik stále obtížnější. Technologická změna vede k vytlačování živé práce a kromě toho se zdá být v krátkém období nezaměstnanost vhodným lékem na mzdové tlaky a inflaci.

Obsah tématu: Monetární, fiskální, mzdová politika zaměstnanosti - cíle a nástroje. Expanzivní versus restriktivní politika. Její účinky: vztahy mezi poptávkou po zboží a službách, mezi výrobní kapacitou a zaměstnaností. Strategie hospodářské politiky: příklady,

Česká republika.

Kontrolní otázky:

1. **Jaké jsou cíle hospodářské politiky?** Jak spolu souvisí – jak se mění jejich vztah v moderní ekonomice?
2. Zopakujte si podle učebnice hospodářské politiky, jaké jsou nástroje monetární, fiskální a příjmové politiky.
3. **Jaké jsou účinky expanzivního využití nástrojů monetární, fiskální a příjmové politiky na agregátní poptávku a jaké na výrobní kapacitu (a zaměstnanost)?** Doved'te krátkodobé a dlouhodobé důsledky těchto účinků pro pracovní trh.
4. **Jaké jsou účinky restriktivního využití nástrojů monetární, fiskální a příjmové politiky na agregátní poptávku a jaké na výrobní kapacitu (a zaměstnanost)?** Doved'te krátkodobé a dlouhodobé důsledky těchto účinků pro pracovní trh.
5. Proč je zapotřebí doplnit hospodářskou politiku intervencemi na pracovním trhu (politikou pracovního trhu)?

Aplikace:

Uved'te příklady expanzivního/restriktivního využití nástrojů monetární / fiskální / příjmové politiky.

V jaké ekonomické situaci (vztahy mezi agregátní poptávku, výrobní kapacitou a nabídkou práce) je vhodné expanzivní a v jaké restriktivní využití?

Posuďte, zda využití jednotlivých nástrojů v oblasti monetární, fiskální a příjmové politiky v ČR je expanzivního či restriktivního charakteru. Uved'te příklady a argumenty.

3. Politika pracovního trhu

Uvedení

Politika pracovního trhu působí přímo na stranu nabídky a na stranu poptávky trhu práce. Zajišťuje rovnováhu mezi nabídkou a poptávku, přerozděluje nezaměstnanost ve prospěch znevýhodněných, pomáhá udržet kontakt s trhem práce, zaměstnatelnost a reprodukci pracovní síly, stejně jako předcházet sociální exkluzi rodin nezaměstnaných. Je mostem mezi hospodářskou a sociální politikou a je klíčovou strategií v boji proti chudobě a sociálnímu vyloučení.

Obsah tématu: Vztahy mezi makroekonomickou politikou, sociální politikou a politikou pracovního trhu, determinanty ekonomické a sociální, korporatismus. Cíle a typologie politik pracovního trhu (opatření na straně nabídky, opatření na straně poptávky, vyrovnávání nabídky a poptávky). Aktivní a pasivní politika pracovního trhu.

Kontrolní otázky:

1. **Charakterizujte cíle politiky pracovního trhu a vysvětlete, čím jsou tyto cíle významné a jak jsou zajištěny.**
2. **Uved'te příklady opatření aktivní politiky, která se opírají o strategii exkluze z trhu práce a opatření, která se opírají o strategii inkluze na trh práce.**
3. **Jaká jsou úskalí politik ve výše uvedených oblastech? Uved'te příklady.**

4. Vysvětlete, proč jsou současně využívána opatření k eliminaci nabídky na trhu práce a opatření na podporu efektivní nabídky na trhu práce – uveďte, která to jsou.

Aplikace:

Vyhledejte v OECD Employment Outlook klasifikaci opatření na trhu práce. Která jsou obecně nejvíce využívána? Dovoďte, proč tomu tak je.

II. Pasivní a aktivní politika pracovního trhu

4. Kompenzace příjmu v nezaměstnanosti

Uvedení

Nezaměstnanost je pro moderní společnost sociálním zlem zejména z toho důvodu, že životní standard domácností je založen na příjmu z placeného zaměstnání na trhu práce (a to stále častěji ze zaměstnání obou partnerů). Z toho důvodu jsou schémata kompenzace příjmu v nezaměstnanosti základním a stále významnějším nástrojem sociální ochrany ekonomicky aktivní části populace. Naproti tomu ekonomové poukazují na nezáměrné důsledky těchto schémat – příliš vysoké podpory vedou podle nich k oslabení hledačských aktivit nezaměstnaných a zvyšují nezaměstnanost.

Obsah tématu: Vývoj schémat v nezaměstnanosti, jejich účel a principy. Pojištění a sociální dávky, srovnání, kritéria hodnocení schémat (výše, trvání, rozsah-krytí, poměr náhrady, podmínky přiznání, udržení a obnovení nároku), účinky schémat na mobilitu „zaměstnanost-nezaměstnanost-neaktivita“. Srovnání schémat kompenzace příjmu v zemích EU a v zemích střední a východní Evropy. Rozbor efektu systému kompenzace příjmu na nezaměstnanost.

Kontrolní otázky:

1. Jaké jsou základní typy schémat kompenzace příjmu v nezaměstnanosti? Uveďte příklady ze zahraničí.
2. Jaké jsou soudobé vývojové trendy v oblasti schémat kompenzace příjmu?
3. Charakterizujte základní hlediska nastavení systému podpor a uveďte, jaké jsou jejich parametry v České republice.
4. Jak je financován systém podpor v nezaměstnanosti?
5. Uveďte, jak zvýšení podpor může ovlivnit komplexní systém toků na trhu práce a zdůvodněte.
6. Srovnajte systémy podpor v nezaměstnanosti v ČR a v zemích EU podle jednotlivých režimů sociálního státu.

Aplikace:

Dovoďte, zda může systém podpor mít větší/menší dopad na pobídky hledání zaměstnání při rostoucí/klesající nezaměstnanosti.

Které parametry systému podpor působí na pobídky více a které méně a proč?

Ve kterých segmentech trhu práce působí systém podpor na hledání práce silněji a proč? Uveďte příklady.

5. Vývoj aktivní politiky pracovního trhu

Uvedení

Aktivní politika trhu práce se vyvíjela v kontextu hospodářské a sociální politiky. Lze rozlišit následující etapy:

Třicátá léta, keynesiánství – koncept plné zaměstnanosti

Padesátá léta – vznik švédského, amerického modelu, a německého modelu (sociálně-tržní hospodářství)

Šedesátá léta – sblížení modelů, důraz na rozvoj human capital, podporu znevýhodněných

Sedmdesátá léta – růst nezaměstnanosti během ropné krize, návrat k veřejným projektům, v další vlně podpora drobného podnikání a lokálních projektů

Osmdestátá léta – neoliberalismus a deregulace trhu práce

Konec osmdesátých let a první polovina devadesátých let – aktivace, snaha o regulaci ekonomického rámce, workfare, flexibilizace forem zaměstnávání

Druhá polovina devadesátých let – přechod k Národním plánům zaměstnanosti, life-long-learning, solidarita zaměstnaných s nezaměstnanými (job sharing, job rotation)

Obsah tématu: Vliv keynesianismu. Švédský a americký model politiky pracovního trhu, sblížení. Základní vývojové etapy aktivní politiky zaměstnanosti a jejich charakteristika až do současnosti. Příklady - Německo, Británie, Švédsko aj. Devadesátá léta, Národní plány zaměstnanosti.

Kontrolní otázky:

1. Jaké jsou základní rysy a prvky tzv. švédského modelu?
2. Jaké jsou základní rysy a prvky tzv. amerického modelu?
3. Charakterizujte vývoj aktivní politiky a poznatky, k nimž dospěla v průběhu sedmdesátých a devadesátých let.
4. Charakterizujte trendy vývoje politiky pracovního trhu v současnosti.
5. Charakterizujte základní principy Evropské strategie zaměstnanosti.

Aplikace:

Proveďte rozbor principů EES. Jaké teoretické koncepty a poznatky mohou být k nim vztaženy?

6. Aktivní politika pracovního trhu – její zásady a typy opatření

Uvedení

Aktivní politika pracovního trhu využívá mnoho typů nástrojů, a každý typ může být prosazován relativně širokým rejstříkem instrumentů. V zásadě lze rozlišit podle funkce opatření tři okruhy:

- a) informace a poradenství – zpružňují trh práce, podporují hledačské aktivity
- b) pracovní přípravu a rekvalifikace – vyrovnávají nabídku a poptávku na trhu práce

- c) podporu vzniku pracovních míst – zlevňují definované segmenty pracovní síly pro zaměstnavatele a přerozdělují nezaměstnanost, a poskytují kontakt s trhem práce.

Opatření typu a), b) tlačí Beveridgeovu křivku k osám, zatímco opatření typu c) rotují křivku vs doleva.

Obsah tématu: Služby zaměstnanosti vč. poradenství. Pracovní příprava a výcvik. Opatření pro mládež. Tvorba pracovních míst - veřejný a soukromý sektor. Opatření pro zdravotně postižené. Předčasná důchodová schémata. Zkrácené pracovní úvazky, schémata rotace, zaměstnanost ve veřejném sektoru.

Kontrolní otázky:

1. Jaké jsou nové trendy v oblasti zprostředkování práce?
2. Charakterizujte různé formy a postupy poradenské činnosti pro nezaměstnané ve vztahu ke specifickým skupinám nezaměstnaných a s ohledem na trvání nezaměstnanosti.
3. Jaké jsou základní důvody aplikace a pozitivní efekty Klubů práce?
4. Podle čeho jsou koncipovány programy pracovní přípravy – rekvalifikací a jaké formy těchto programů lze rozlišit?
5. V čem spočívají klíčové prvky a parametry opatření k podpoře tvorby nových pracovních míst? Jaká rozhodnutí o podobě těchto opatření jsou nejvýznamnější – a nejobtížnější?
6. Čím jsou specifická opatření určená k zaměstnávání zdravotně handicapovaných?
7. Čím jsou specifická opatření pro mládež?

Aplikace:

Vysvětlete, jak jednotlivé typy opatření podporují zaměstnatelnost pracovní síly.

Jaká opatření jsou vhodná k řešení dlouhodobé nezaměstnanosti?

7. Politika pracovního trhu v České republice a její specifika

Uvedení

Nástroje aktivní politiky pracovního trhu byly koncipovány už na počátku devadesátých let a pojetím i legislativou jsou blízké nástrojům obvyklým v zemích EU. Po nárůstu nezaměstnanosti v druhé polovině devadesátých let došlo k růstu v rozsahu jejich uplatnění a v roce 1998 byly formulovány programové dokumenty (Národní akční plán zaměstnanosti). Další podněty k rozvoji APZ přinesl vstup do EU a podpora strukturálních fondů, a pak i období krize let 2008-10. Přesto je aktivní politika zaměstnanosti u nás ve srovnání se zeměmi EU stále relativně méně rozvinutou oblastí veřejné politiky.

Obsah tématu: Koncepce a legislativní nástroje. Reálný rozsah a zaměření, adekvátnost vývoji pracovního trhu, problémy a možnosti řešení. Národní plán zaměstnanosti. Diskuse regionálně a skupinově zaměřených řešení a projektů.

Kontrolní otázky:

1. Charakterizujte vývoj aktivní politiky trhu práce v ČR.

2. Jak se měnily akcenty a priority politiky v ČR? V čem spočívají současné priority a cíle?
3. **Jaký je rozsah a struktura opatření aktivní politiky v ČR ve srovnání se zeměmi EU?**
4. Čím jsou jednotlivé nástroje aktivní politiky trhu práce specifické v porovnání s jinými zeměmi EU?
5. Které skupiny nezaměstnaných jsou u nás ve větší míře cílovými skupinami opatření a které v menší míře?
6. Která nová opatření byla přijata v oblasti aktivní politiky od roku 2004, jak se vyvíjela aktivní politika v posledních letech v krizi a po krizi?

Aplikace:

Porovnejte Opatření v rámci NPR v oblasti zaměstnanosti s principy EES. Do jaké míry mohou být opatření NPR ČR efektivní při prosazení těchto principů? V kterých oblastech nacházíte rezervy?

8. Perspektivy vývoje politiky zaměstnanosti a politiky pracovního trhu

Uvedení

Politika zaměstnanosti a politika na pracovním trhu se stává stále významnější oblastí veřejné politiky: je jak hlavním nástrojem boje proti sociální exkluzi, tak i nástrojem přizpůsobení pracovních trhů strukturální změně a požadavkům konkurenceschopnosti a podpory ekonomického růstu. Z toho důvodu se její opatření stávají stále komplexnější a dostávají se do stále širšího kontextu veřejných politik (politika hospodářská, vzdělávací, sociální, příjmová, atd.)

Obsah tématu: Zkušenosti ze západní Evropy, USA, ze střední a východní Evropy. Nástroje a jejich efektivnost. Makroekonomické souvislosti, problém deregulace pracovních trhů, sociální hlediska. Bílá kniha, její doporučení a realita evropského pracovního trhu. Nové tendence v politice pracovního trhu.

Kontrolní otázky:

1. **Co znamená pro politiku pracovního trhu požadavek flexibility trhu práce?**
2. Jak je vnímána v současné době potřeba a jaké jsou záměry úpravy širšího ekonomického rámce politiky na pracovním trhu?
3. Jaké jsou zkušenosti s přínosem politik na pracovním trhu pro zaměstnanost a nezaměstnanost?
4. Jaké základní směry rozvoje a požadavky byly formulovány pro politiky pracovního trhu na konci devadesátých let a později v jednadvacátém století?
5. **Jaké principy a jaké priority má Evropská politika zaměstnanosti?**
6. **Jaké jsou soudobé trendy ve vývoji governance/regulace aktivní politiky?**

Aplikace:

Zhodnoťte, které z priorit a nových směrů politik uplatňovaných v zahraničí jsou rovněž zřetelné ve směřování politiky na pracovním trhu v ČR a které méně. Uveďte příklady.

III. Účinky politiky a jejich hodnocení

9. Účinky politiky pracovního trhu

Uvedení

Účinky politiky na pracovním trhu jsou předmětem opakované diskuse. Jde jednak o to, zda vůbec a nakolik intervence do trhu může přinášet pozitivní účinky na jeho fungování (otázka mrtvé váhy, substituce a narušení flexibility trhu), což souvisí s adekvátním stanovením cílů intervencí, jednak o to, nakolik jsou zvolené nástroje dobře voleny k dosažení žádoucích účinků.

Obsah tématu: Klasifikace účinků - dosah, čisté účinky na zaměstnanost, zaměstnavatelnost, vedlejší účinky. Faktory ovlivňující účinky: rozsah, struktura, cílenost a charakteristiky opatření, charakteristiky účastníků. Rozbor jednotlivých typů účinků u různých opatření a jejich podmíněnost.

Kontrolní otázky:

1. Jaké jsou pozitivní účinky opatření a jaké jsou negativní (nežádoucí) účinky opatření politiky na pracovním trhu?
2. Jaký je rozdíl mezi dosahem opatření a čistými efekty? Proč jsou tak důležité čisté efekty?
3. Jaké faktory – charakteristiky opatření podporují pozitivní dopady politik na pracovním trhu? Uveďte příklady z oblasti pracovní přípravy a z oblasti podpory tvorby pracovních míst.
4. Jak je možno ovlivňovat zlepšení čistých účinků opatření (snižování mrtvé váhy) a eliminovat nežádoucí účinky (jako je uzamykací efekt atp.)? Uveďte příklady.
5. Jaké okolnosti v charakteristikách a implementaci intervencí snižují jejich účinnost ve vztahu k zvláště ohroženým skupinám nezaměstnaných?

Aplikace:

Navrhněte soubor obecných principů, které by umožnily koncipovat opatření, jež by zvyšovala šance účinnosti.

Navrhněte podle nich opatření, která by řešila nezaměstnanost určité ohrožené skupiny nezaměstnaných (například zdravotně handicapovaných, dlouhodobě nezaměstnaných atp.).

10. Analýza účinků politiky pracovního trhu

Uvedení:

Možnou cestou ke zlepšení zaměření a účinnosti politiky zaměstnanosti i jejích nástrojů je kvalitní monitorování a hodnocení programů.

Obsah tématu: Efekt na zaměstnanost (celkový a čistý) - používané a vhodné indikátory.

Vedlejší efekty a jejich zjišťování. Metodika hodnocení efektivity opatření na pracovním trhu. Aplikace na různé typy opatření na pracovním trhu. Statistické metody, kohortní studie. Experimentální metody. Cost-benefit analysis. Monitorování opatření. Procvičení na konkrétních příkladech.

Kontrolní otázky:

1. Navrhněte, jak by bylo možné experimentální metodou zjistit efektivnost různých programů pro určitou skupinu nezaměstnaných a účinnost (čistý efekt) programu pro různé skupiny. Naznačte model hodnocení.
2. Navrhněte možnost statistického vyhodnocení, jež by porovnálo účinnost programů pro účastníky opatření v porovnání s nezaměstnanými, kteří se programu nezúčastnili.
3. Navrhněte systém indikátorů pro monitorování programů rekvalifikací (a jejich účinnosti).
4. Navrhněte systém indikátorů pro monitorování programů tvorby míst.
5. Jakými metodami a technikami by bylo možné zjišťovat vedlejší účinky („soft outcomes“)?

Aplikace:

Revidujte systém indikátorů pracovního trhu a aktivní politiky zaměstnanosti, který vedou úřady práce a Správa služeb zaměstnanosti a definujte, jaké dávají možnosti hodnocení programů a ve kterých oblastech je deficit v možnostech hodnocení.

Odhadněte ekonomický přínos programu veřejně prospěšných prací, který zaměstná dlouhodobě nezaměstnaného na dobu 6 měsíců. Náklady úřadu práce jsou ve výši 6.000 Kč dotace ke mzdě zaměstnavateli.

Kalkulujte proti nákladům úspory ze sociální podpory a výnosy z daně z příjmu a odvodu na sociální pojištění. Další úspora vzniká ušetřením odvodu na zdravotní pojištění, které platí úřad práce za nezaměstnané.

(V době nezaměstnanosti není jiný příjem, dávka životního minima pro jednotlivce. V době zařazení do programu VPP je hrubý příjem ve výši 9.000 Kč měsíčně. Po skončení programu se nezaměstnaný vrací do registru).

C. Úkoly

1. Vymezení úkolů

Studenti splní tři průběžné úkoly

- a) splnění testu 1 a testu 2
- b) zpracování seminární domácí práce

U zkoušky studenti splní požadavek písemného testu a ústní části zkoušky.

Testové a zkušební otázky vycházejí z kontrolních otázek ke studiu a aplikací (viz část B).

2. Vodítka ke studiu – kritéria hodnocení výkonu

Studenti musí být schopni vysvětlit v obecné i v praktické rovině cíle a funkce politiky pracovního trhu, i jejich jednotlivých nástrojů, a to v kontextu fungování pracovního trhu, hospodářské politiky a sociální politiky.

Předpokládá se přitom základní znalost úpravy nástrojů politiky pracovního trhu v legislativě ČR. Stejně tak se předpokládá znalost základních programových dokumentů pro danou oblast a znalost realizace konkrétních opatření v této oblasti.

Návazně musí být studenti schopni v teoretické rovině vysvětlit různé typy účinků politiky pracovního trhu (jejich jednotlivých nástrojů) a metodologicky i věcně zdůvodnit přístupy k jejich analýze. Konečně mají studenti prokázat předpoklady k formulaci principů účinných opatření na pracovních trzích obecně a ve vztahu k specifickým situacím, či ohroženým skupinám.

Vodítka pro odpovědi na kontrolní otázky

Vzorová odpověď typicky obsahuje:

1. Stručné a jasné vymezení hlavních pojmů, s nimiž se v otázce pracuje (definice pojmů), případně specifikace jde-li hlavně o pojmy
2. Obecné souvislosti hlavních pojmů (ke sledované otázce)
3. Problém politiky, který z uvedených souvislostí vyplývá, přístup k problému – hodnocení problému, řešení problému
4. Další obsahové upřesnění (pokud je otázka vyžaduje) nebo rozbor různých aspektů problému (pokud je otázka vyžaduje)
5. Závěr (shrnutí rozboru) – jak významný je problém, co ukazují sledovaná hlediska, co vyplývá pro politiku.

Příklady vzorových odpovědí na otázky

Téma 1, otázka 4

Co je to hystereze trhu práce a jak se projevuje. Jak s ní souvisí strukturální nezaměstnanost, jak s ní souvisí dlouhodobá nezaměstnanost?

Pojem hystereze (strnulost) trhu práce bývá používán ve dvou významech. Neoliberální teorie jej chápe především v užším významu - jako nepřizpůsobivost/strnulost mezd v situaci, kdy je poptávka po práci na nižší úrovni než nabídka práce. Pokud by totiž mzdy klesaly, poptávka po práci by se zvýšila na potřebnou úroveň. Strnulost mezd má několik důvodů:

- a) tlak odborů a výsledky mzdového vyjednávání
- b) legislativní regulace jako je zejména minimální mzda
- c) efektivní mzdy – zaměstnavatelé vyplácejí vyšší mzdy, aby docílili růst produktivity (zvláště na primárním trhu práce) a ušetřili náklady na kontrolu výkonu, jež by jinak byly potřebné
- d) segmentace trhu práce.

V širším pojetí je hysterezi míněna obecně menší schopnost propojení nabídky a poptávky na trhu práce. Jejím zdrojem může být změna na straně pracovní síly (ztráta schopnosti se přizpůsobit) zejména na v důsledku trvání nezaměstnanosti (snížení dovedností nezaměstnaných, ztráta jejich motivace, signalizační efekt trvání nezaměstnanosti pro zaměstnavatele vylučuje nezaměstnané z jejich poptávky). Tak současná nezaměstnanost ovlivňuje budoucí nezaměstnanost (srovnej Dornbusch, Fischer). Trvání nezaměstnanosti se dále prodlužuje – v důsledku snížení flexibility na straně nezaměstnaných.

Při hospodářském oživení sice vzroste počet pracovních příležitostí, ty ale nejsou plně využity. Část nezaměstnaných (typicky dlouhodobě nezaměstnaní) totiž ztratila schopnosti a předpoklady tato místa využít.

Efekt hystereze plynoucí z nepřizpůsobivosti pracovní síly je podobný efektu strukturálního nesouladu (odvětvového, regionálního, kvalifikačního). Dynamika trhu práce se v důsledku strukturální poruchy snižuje a roste dlouhodobá nezaměstnanost. To zvyšuje i přirozenou míru nezaměstnanosti. Podle Burdy a Wyploszce koncept NAIRU zahrnuje jak frikční nezaměstnanost, tak i strukturální nezaměstnanost. Při strukturální poruše inflační tlaky rostou, část nezaměstnaných není zapojena do soutěže o pracovní místa a jejich nezaměstnanost proto nelze do přirozené míry započíst. Pokud by jim byla nabídnuta místa například uměle vytvořená ve veřejném sektoru, bylo by to za cenu dodatečných nákladů na tato místa a za cenu inflačních tlaků.

Téma 4, otázka 6

Srovnajte systémy podpor v nezaměstnanosti v ČR a v zemích EU podle jednotlivých režimů sociálního státu.

Srovnání provedeme podle typů sociálního státu: liberální (Velká Británie), konzervativní (Německo), sociálně-demokratický (Dánsko), „jižní typ“ (Portugalsko)

Za hlavní kritéria pro posouzení systémů podpor můžeme označit:

Podmínky pro vznik nároku, výši podpory, dobu poskytování podpory (a zda navazuje systém pomoci v nezaměstnanosti) nebo zda nezaměstnaní přecházejí přímo do systému sociální pomoci. Dále by bylo možné si povšimnout ještě toho, zda existuje čekací doba, jaké jsou důvody ke ztrátě nároku na dávku, a jaká je penalizace za porušení režimu spolupráce při hledání zaměstnání. (viz tabulky podpor v nezaměstnanosti podle MISSOC, stránky vupsv.cz)

Porovnání ukazuje, že v liberálním režimu jsou dávky nízké a jednotné, podmíněné testováním příjmů, poskytované krátkou dobu, nenavazuje systém pomoci v nezaměstnanosti. V korporativním režimu jsou dávky vyšší, i doba poskytování je delší, ale typicky výše dávky i doba poskytování je určena dobou předchozího pojištění, věkem, rodinnou situací. V případě pracovníků ve vyšším věku a s dlouhou délkou pojištění je i doba poskytování podpory velmi dlouhá. Strop podpor je vysoký. „Jižní typ“ se blíží velmi tomuto pojetí, rozdíl ve výši podpor a hlavně délce poskytování nejsou tak výrazné. V sociálně-demokratickém režimu je poměr náhrady nejvyšší, ale je nízký strop dávky. Dávka je poskytována relativně přiměřenou dobu (do jednoho roku), ale nárok může být obnoven účastí na aktivních programech, které obvykle jsou v takových případech uplatněny.

Téma 6, otázka 5

V čem spočívají klíčové prvky a parametry opatření k podpoře nových pracovních míst? Jaká rozhodnutí o podobě těchto opatření jsou nejdůležitější – a nejobtížnější?

Opatření k podpoře tvorby nových pracovních míst jsou založena na podpoře nákladů zaměstnavatelů na vytvoření místa (a přijetí nezaměstnaných z registrů úřadu práce). Formou podpory je obvykle půjčka, jednorázová subvence nebo pravidelné dotace mzdy (odvodů na soc. pojištění) po určitou dobu.

Takto je zvýhodněn podporovaný zaměstnavatel proti jiným zaměstnavatelům a důvody pro toto zvýhodnění spočívají v nižší produktivitě přijatých pracovníků. Proto bývají při poskytnutí podpory zaměstnavateli sledovány dva cíle – jednak jde o přerozdělení nezaměstnanosti, tedy o tvorbu míst pro cíleně vybrané nezaměstnané (kteří by se jinak neumístili), jednak jde o zvýšení jejich produktivity v době, kdy je zaměstnání subvencováno (to je předpoklad k tomu, aby si místo udrželi po skončení subvence).

Klíčové parametry programu jsou tyto:

- kritéria výběru subvencovaných míst (druhy činnosti, zaměstnavatelé)
- kritéria výběru nezaměstnaných na tato místa
- forma a výše podpory-dotace
- doba poskytování dotace
- další podmínky, za nichž se dotace poskytuje.

Pro účinnost opatření je důležité respektovat a dobře sladit tato často protikladná hlediska:

- zaměstnavatel musí dostat dostatečný podnět k tomu, aby přijal nezaměstnané s určitou charakteristikou (jež je znevýhodňuje na trhu práce)
- na druhé straně nesmí být tato dotace příliš vysoká, aby byl zaměstnavatel zainteresován na produktivitě dotovaných pracovníků
- i forma dotace musí být vhodně volena (například při snaze o zaměstnání určitého nezaměstnaného je vhodné poskytnout subvenci formou dotace mezd tohoto nezaměstnaného)
- musí být vytvořeny zábrany zneužití (například místo musí trvat po určitou dobu i po skončení dotace, nesmí dojít k propuštění jiných pracovníků na podobné činnosti v době krátce před vytvořením dotovaného místa), tyto zábrany však nesmí být na úkor tvorby nových míst
- doba poskytování dotace by měla postačovat pro zvýšení produktivity, ale neměla by být zase příliš dlouhá
- dotace nesmí odčerpávat neúměrně velký objem prostředků – zejména musí být trvalou prioritou pracovní příprava

Obecně bývá v praxi (i zahraniční) dotována asi polovina mzdových nákladů, po dobu asi 6 měsíců, vybírání dlouhodobě nezaměstnaní. Doba poskytování dotace (případně její výše) se zvyšují při kumulaci dalších handicapů (zdravotní postižení, věk atp.).

Téma 9, otázka 4

Jak je možno ovlivňovat zlepšení čistých účinků opatření (snižování mrtvé váhy) a eliminovat nežádoucí účinky (jako je uzamykací efekt atp.)? Uveďte příklady.

Čisté účinky opatření aktivní politiky představuje zlepšení zaměstnanosti určité kategorie nezaměstnaných (přidaná hodnota), ke kterému dojde v důsledku opatření.

Většina nezaměstnaných ovšem nachází uplatnění na trhu práce po uplynutí kratší či delší doby i bez toho, že by se účastnila programů. Doba, kterou k tomu potřebují, je však závislá jak na jejich individuálních předpokladech, tak na vývoji na trhu práce. Aktivní opatření, zejména ta, která podporují zaměstnatelnost, tuto dobu výrazně zkracují nebo jinak – zvyšují

podíl těch nezaměstnaných, kteří k danému časovému okamžiku od vstupu do nezaměstnanosti (např. 6 měsíců, 12 měsíců) získají zaměstnání.

Daný účinek je tím vyšší, čím je opatření-program lépe zacílený na ty nezaměstnané, jejichž šance na uplatnění jsou nízké a doba potřebná k získání zaměstnání dlouhá. Dobrá cílenost (a jí odpovídající postup výběru) opatření na účastníky je hlavní strategií zvýšení čistých účinků (například může být kritériem cílenosti doba nezaměstnanosti, úroveň kvalifikace, zdravotní postižení atp.).

Jinou otázkou je při tvorbě pracovních míst skutečnost, že subvencované aktivity mohou vytlačovat jiné aktivity, které subvencované nejsou. Proto bývá v zájmu „přidané hodnoty“ opatření uplatněno hledisko „dodatečnosti“ (additionality). Aktivity by neměly konkurovat již existujícím aktivitám a neměly by se tedy zaměřovat do sektorů, kde je trh práce dynamický a pracovní příležitosti vznikají (lépe je zaměřit se na sociální služby či ochranu prostředí, k nimž je soukromý sektor obvykle málo stimulován).

Nežádoucí účinky programu vyplývají především z toho, že po dobu účasti v programu má nezaměstnaný méně času hledat zaměstnání na otevřeném trhu práce (může také stále více spoléhat na program) a zvyká si na podporované zaměstnání nebo na program. Pak postupně ztrácí schopnost uplatnění na otevřeném trhu práce. Jde o tzv. „uzamykací efekt“. Toto nebezpečí se zvyšuje tehdy, když programy neobsahují prvky podporující zaměstnatelnost (získání dovedností, sebedůvěry, perspektivy a motivace k hledání zaměstnání). I v programu veřejně prospěšných prací může být začleněn výcvikový prvek (mladí nevyučení nezaměstnaní se mohou například učit zvládat základy stavebních činností apod.).

Téma 10, Aplikace

Odhadněte ekonomický přínos programu veřejně prospěšných prací, který zaměstná dlouhodobě nezaměstnaného na dobu 6 měsíců. Náklady úřadu práce jsou ve výši 6.000 Kč dotace ke mzdě zaměstnavateli.

Kalkulujte proti nákladům úspory ze sociální podpory a výnosy z daně z příjmu a odvodu na sociální pojištění. Další úspora vzniká ušetřením odvodu na zdravotní pojištění, které platí úřad práce za nezaměstnané.

(V době nezaměstnanosti není jiný příjem, dávka životního minima pro jednotlivce. V době zařazení do programu VPP je hrubý příjem ve výši 9.000 Kč měsíčně. Po skončení programu se nezaměstnaný vrací do registru).

Modelově

Náklady (úřad práce)	Úspory (sociální úřad, úřad práce)	Příjmy (státní rozpočet)
6.000 měsíčně x 6 = 36.000 Kč	Dávka životního minima jednotlivce XXXX Kč x 6 = částka 1 v Kč	Pojistné z mezd 9.000 = xx % měsíčně = XXXX x 6 = částka 4 v Kč
	Odvod na zdravotní pojištění za nezaměstnané (xx % z min. mzdy) XXXX Kč x 6 = částka 2 v Kč	Daně placené (xx % základu daně po snížení o slevy na dani) = XXX Kč x 6 = částka 5 v Kč
36.000	částka 1 + částka 2 = částka 3	Částka 4 + částka 5 = částka 6

Náklady – 36.000 Kč

Úspory + Příjmy = částka 7 v Kč

Výhodnost = částka 7 (Úspory + Příjmy) – 36.000 Kč

Je však třeba brát v úvahu i hodnoty produkované v rámci veřejně prospěšných prací nejsou zde započteny) a sociální přínos opatření (zlepšení materiálního standardu nezaměstnaných, možnost aktivity, sociální kontakty atd.).

3. Zadání seminární práce

Účelem seminární práce je posoudit, jak vhodně aktivní politika trhu práce ve vybraném lokálním trhu práce v daném období reaguje na problémy daného trhu práce.

Termín zpracování: viz níže

Práce má dvě části:

Část 1.

Práce je založena na analýze situace na trhu práce ve vybraném okrese/úřadu práce (kraji). Budeme se s ohledem na dostupnost dat zabývat rokem 2015.

1.1 Na základě analýzy údajů za roky 2014 a 2015 (čtvrtletní data), a to:

Míra nezaměstnanosti, míra volných míst, míra inflow do nezaměstnanosti, míra outflow z nezaměstnanosti, průměrná délka trvání nezaměstnanosti – sestavené do tabulky, kde jednotlivá čtvrtletí jsou sloupce, uvedené údaje řádky (Tab 1).

Určit problémy trhu práce, zejména odhadnout význam frikční, strukturální a cyklické složky nezaměstnanosti a tendenci vývoje.

1.2 Doplnit Beveridgovou křivkou a interpretovat (data za stejné období).

Data [Měsíční \(mpsv.cz\)](http://mpsv.cz)

1.3 Doplnit analýzou struktury nezaměstnanosti podle délky nezaměstnanosti, vzdělání, věku, pohlaví, specifických skupin (znevýhodnění), ke konci roku 2015 (Tab. 2).

Data [Struktura uchazečů \(mpsv.cz\)](http://mpsv.cz)

Údaje lze získat – i v přepočtu na podíly skupin (v %) přímo ze Statistické ročenky trhu práce.

Data [rocenka2015.pdf \(mpsv.cz\)](http://mpsv.cz)

Interpretovat souhrnně situaci na trhu práce.

Poznámka: tabulka 1 a 2 mají dvě části (jedna část je podklad - absolutní údaje, druhá část je analytická - relativní údaje/míry).

Rozsah: tabulky 2 strany, Beveridgova křivka 1 strana, interpretace 1-2 strany.

Část 2.

2.1 Analyzovat rozsah a strukturu (v počtech účastníků) všech opatření aktivní politiky zaměstnanosti v daném okrese/kraji v roce 2015, případně 2014 podle dostupnosti dat.

V prosincovém výkazu MPSV – měsíční statistiky nezaměstnanosti, vyhledat data o účastnících APZ za daný rok (tab. 3).

Data [Měsíční \(mpsv.cz\)](http://mpsv.cz)

2.2 Na stránkách Úřadu práce či MPSV nahlédnout, zda je možné získat údaje o struktuře účastníků (za vybrané skupiny) jednotlivých opatření na úrovni kraje. Porovnat se strukturou nezaměstnaných pro opatření kde je to možné. Pokud nejsou údaje o struktuře účastníků za kraje, použít údaje ze zprávy MPSV o situaci na trhu práce za republiku (simulovat stejnou strukturu pro daný kraj či okres). Použít data za nejbližší dostupný rok (analýza za rok 2015, s.60).

Data [anal2015.pdf \(mpsv.cz\)](http://mpsv.cz)

Zde jsou např. údaje (strany kolem 53-55) o účastnících opatření APZ pro dlouhodobě nezaměstnané, do 30 let, nad 50 let, ZPS – pro tyto lze cílenost vyhodnotit.

Vypočítat indexy cílenosti pro určité zvolené kategorie nezaměstnaných.

Index cílenosti vypočítat jako podíl účastníků určitého opatření (např. rekvalifikací) z určité kategorie nezaměstnaných (např. dlouhodobě nezaměstnaní) k celkovému počtu účastníků (například 20%) ku podílu dané kategorie nezaměstnaných na celku nezaměstnaných (například 40%) – v tomto případě je index cílenosti $20/40=0.5$. (tab 4).

Souhrnně charakterizovat zaměření aktivní politiky v okrese/kraji.

Uzavřít komentářem, nakolik lze z dat usoudit, jak aktivní politika vhodně reaguje na problémy trhu práce v okrese/kraji.

Rozsah: tabulky 2 strany, interpretace 1-2 strany.

Část 3 zhodnocení:

Práci uzavřít komentářem, nakolik lze z dat usoudit, jak aktivní politika vhodně reaguje na problémy trhu práce v okrese/kraji a podepřít argumenty z předchozích částí práce. Formulovat doporučení pro případná zlepšení.

Údaje – podklady jsou dostupné na webových stránkách MPSV – Zaměstnanost – statistiky (soubory ke stažení) případně v Ročenkách trhu práce.

Práce je založena na empirickém materiálu, požaduje se však hodnotit zjištění i ve světle teoretických poznatků.

Přílohou práce je seznam citované literatury a pramenů (1 strana). Odkazy na literaturu musí být přesné, podle pravidel citací: tedy v textu jméno autora (instituce), rok vydání práce, strana. V seznamu citované literatury pak příjmení a jméno autora (instituce), rok vydání, název práce, místo vydání, nakladatel. Citace z časopisů uvádějí vedle názvu článku název časopisu, ročník, číslo stran, na nichž je článek zařazen. Práce, které neuvádějí citovanou literaturu podle pravidel, nebudou přijaty.

Předložení práce v termínu a její přijetí učiteli je jednou z podmínek absolvování předmětu.

Zdroje informací:

literatura k předmětu, zejména Fórum sociální politiky, Sociální práce, webové stránky MPSV a Úřadu práce, případně terénní průzkum na úřadu práce, statistické prameny (Ročenka trhu práce MPSV aj.), OECD Employment Outlook aj.

4. Harmonogram plnění úkolů a časový plán studia

1. týden 12. února – 18. února

Vypracování osobní strategie studia. Seznámení se s učebnicemi a literaturou.

studium: téma 1 (předepsané texty viz manuál, zodpovězení otázek k tématu a procvičení – aplikace k tématu, podle manuálu)

2. týden 19. února – 25. února

studium: téma 2 (předepsané texty viz manuál, zodpovězení otázek k tématu a procvičení – aplikace k tématu, podle manuálu)

1. konzultace 24. 2. (So)

Úvodní seminář: Plán a způsob práce kurzu. Texty a manuál. Výstupy a zpětné vazby.

Konzultace k tématům 1-3 a 9 a 10

Zadání a konzultace seminární práce

Zahájení zpracování seminární práce (část 1 první draft)

3. týden 26. února – 3. března

studium: téma 3 (předepsané texty viz manuál, zodpovězení otázek k tématu a procvičení – aplikace k tématu, podle manuálu)

4. týden 4. března – 10. března

téma 9 (předepsané texty viz manuál, zodpovězení otázek k tématu a procvičení – aplikace k tématu, podle manuálu)

5. týden 11. března – 17. března

téma 10 (předepsané texty viz manuál, zodpovězení otázek k tématu a procvičení – aplikace k tématu, podle manuálu)

Odevzdání prezentace první části seminární práce a pracovní verze SP do 15. března

2. konzultace 16. 3. MU Brno (So)

Konzultace k tématům 4-8, prezentace první části seminární práce a konzultace k seminární práci

Úprava první části seminární práce a odevzdání po konzultaci do 9.4.

Zpětná vazba na první část SP do 20.4.

6. týden 18. března – 24. března

studium: téma 4 (předepsané texty viz manuál, zodpovězení otázek k tématu a procvičení – aplikace k tématu, podle manuálu)

7. týden 25. března – 31. března

studium: téma 5 (předepsané texty viz manuál, zodpovězení otázek k tématu a procvičení – aplikace k tématu, podle manuálu)

Zpracování testu 1 (zadání 29. března, odevzdání do 3. dubna)

Témata 1-3, 9 a 10

Zpětná vazba na test do 12. dubna

8. týden 1. dubna – 7. dubna

studium: téma 6 (předepsané texty viz manuál, zodpovězení otázek k tématu a procvičení – aplikace k tématu, podle manuálu)

9. týden 8. dubna – 14. dubna

studium: téma 7 (předepsané texty viz manuál, zodpovězení otázek k tématu a procvičení – aplikace k tématu, podle manuálu)

8. týden 15. dubna – 21. dubna

studium: téma 8 (předepsané texty viz manuál, zodpovězení otázek k tématu a procvičení – aplikace k tématu, podle manuálu)

9. týden 22. dubna – 28. dubna

dopracování seminární práce, opakování

Zpracování testu 2 (zadání 3. května, odevzdání do 7. května)

Témata 4-8

Zpětná vazba na test do 16. května

12. týden 29. dubna – 5. května

dopracování seminární práce, opakování

13. týden 6. května – 12. května

Dopracování seminární práce

Odevzdání celku seminární práce do 15.5.

Zpětná vazba do 26.5.

5. Hodnocení úkolů a výsledků kurzu

Zpracování průběžných testů a seminární práce v požadované kvalitě a termínu je podmínkou účasti u zkoušky.

Seminární práce - hodnocení

Seminární práce je hodnocena „přijata“ nebo „nepřijata.“ Při tomto hodnocení je kritériem jednak naplnění zadání práce (viz výše), jednak dodržení formálních požadavků (odpovídající struktura práce, délka práce a způsob citování literatury).

Testy - hodnocení

Průběžné testy (domácí úkoly) jsou dva. Každý obsahuje 4 otázky, bodované jednotlivě body 1 až 3. Maximální počet bodů na test je 12, minimální počet potřebný k uznání kurzu (a vykonání zkoušky) je 6 bodů za každý test.

Nesplnění průběžných úkolů (testy, seminární práce) znamená ukončení předmětu.

Zkouška

Zkouška písemná

První částí zkoušky je písemný test. Obsahuje 4 otázky z různých tematických bloků. Hodnocení je podobné jako u zápočtového testu – maximum 12 bodů (3 body na otázku).

Druhá část zkoušky je ústní, je položena a diskutována obecnější otázka z probraných tematických okruhů (maximum 6 bodů).

Celkové hodnocení kurzu

Stupeň hodnocení	Body
A	17, 18
B	15, 16
C	14
D	13
E	12
F (FAILED = NEPROSPĚL)	11